

NOTATKA / NOTE

Nowe stanowisko *Boros schneideri* (PANZER, 1796) (Coleoptera: Boridae) w Polsce

New locality of *Boros schneideri* (PANZER, 1796) (Coleoptera: Boridae) in Poland

Radosław PLEWA, Aleksander DZIUK

Zakład Ochrony Lasu, Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05–090 Raszyn;
e-mail: r.plewa@ibles.waw.pl, ORCID: 0000-0001-6227-3037

e-mail: a.dziuk@ibles.waw.pl, ORCID: 0000-0002-4739-3927

ABSTRACT. We present new faunistic data of *Boros schneideri* for the first time on the Mazovian Lowland (central part of Poland). Thirteen larvae were observed under bark of Scots pine (on pile of pine wood) in the Zwoleń Forest District in the Kozienicka Forest.

KEY WORDS: protected species, new record, Tenebrionoidea.

Boros schneideri (PANZER, 1796) jest jedynym przedstawicielem sklasyfikowanym w rodzinie Boridae w całym regionie Palearktyki (TELNOV 2020). Gatunek rozsiedlony jest w północnej części tego regionu, obejmując obszar począwszy od Dalekiego Wschodu, tj. Japonii, Korei, Rosji, przez kraje bałtyckie (Litwa, Łotwa i Estonia), kraje Skandynawskie (Finlandia, Szwecja) do Europy wschodniej. Obecnie w Polsce gatunek ten osiąga zachodnią granicę swojego naturalnego zasięgu występowania mimo to, że wcześniej notowany był ze Słowacji (Karpát), Rumunii i Niemiec (HORION 1951, KUBISZ 2004, IWAN i in. 2012).

Historyczne dane na temat występowania *B. schneideri* w Polsce pochodzą jeszcze sprzed 1800 roku z terenu dawnych Prus (HORION 1951). Ten sam autor już w połowie XX wieku uznał, że gatunek ten na tym terenie „prawdopodobnie wymarł”. KUBISZ (2004) przedstawił informację, że na podstawie muzealnych okazów *B. schneideri* występował w Ostródzie na Pojezierzu Mazurskim. Potwierdzili to również IWAN i in. (2012) powołując się na katalog chrząszczy Prus (LENTZ 1879), jednak, co interesujące w katalogu tym nie ma wzmianki o tym gatunku. Następne informacje z różnych okresów XX wieku odnosiły się jedynie do obszaru Puszczy Białowieskiej, Gór Świętokrzyskich, Tatr i okolic Przemyśla (KARPIŃSKI 1949, SZUJECKI 1958, KINELSKI i SZUJECKI 1959, BURAKOWSKI i in. 1987, KUBISZ 2004). Nowsze dane na temat rozsiedlenia tego gatunku pochodzą z okolic Przemyśla (BUCH-

HOLZ i in. 2012), Płaskowyżu Suchedniowskiego (BUCHHOLZ i BIDAS 2012, PLEWA obs. własne: 2018, 2022), Puszczy Białowieskiej (GUTOWSKI i in. 2014, JAWORSKI i in. 2019), okolic Hrubieszowa (PLEWA i in. 2014), Puszczy Augustowskiej (GUTOWSKI i SUĆKO 2015, GUTOWSKI i in. 2024a), Bieszczadzkiego Parku Narodowego (OLBRYCHT i in. 2019), Puszczy Rominckiej (BOHDAN i in. 2021), Puszczy Knyszyńskiej i okolic Parczewa (GUTOWSKI i in. 2024b).

Gatunek podlega w Polsce ścisłej ochronie gatunkowej (Rozporządzenie... 2016). W prawie unijnym wymieniony został w II załączniku Dyrektywy Siedliskowej oraz umieszczony na Europejskiej Czerwonej Liście Saproksylicznych Chrząszczy w kategorii VU (narażony) (CÁLIX i in. 2018). Figuruje również w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt – Bezkręgowce” w kategorii EN (gatunek silnie zagrożony) (KUBISZ 2004) oraz na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych” w kategorii EN (gatunek silnie zagrożony) (PAWŁOWSKI i in. 2002). W Europie uznawany za relikwit lasów pierwotnych (ECKELT i in. 2017).

Poniżej prezentujemy nowe stanowisko występowania *B. schneideri* z Puszczy Kozienickiej:

- EC40 Nadleśnictwo Zwoleń, Leśnictwo Molendy, oddz. 99a, 10 IX 2025, 13 larw, pod korą wyrzynka sosny *Pinus sylvestris* L. (Ryc. 1), obs. R. PLEWA et A. DZIUK. Gatunek nowy dla Niziny Mazowieckiej.

Ryc. 1. *Boros schneideri*, larwa pod korą sosny zwyczajnej w Nadleśnictwie Zwolen (fot. R. PLEWA)

Fig. 1. *Boros schneideri*, larva under the bark of Scots pine in Zwolen Forest District (photo by R. PLEWA)

Ryc. 2. Stos drewna sosnowego w Nadleśnictwie Zwolen (fot. A. DZIUK)

Fig. 2. A pile of pine wood in Zwolen Forest District (photo by A. DZIUK)

Środowiskiem występowania *B. schneideri* był drzewostan gospodarczy składający się z sosny zwyczajnej w wieku około 100 lat. W wydzieleniu leśnym, z którego pochodziło zasiedlone drzewo przeprowadzono intensywne zabiegi gospodarcze mające na celu przebudowę drzewostanu wraz usunięciem pojedynczych zamarłych drzew. Larwy *B. schneideri* odnalezione zostały na jednym z 2,5 metrowych wyrzynków drewna ułożonego w stosy i przeznaczonego do wywozu z lasu (Ryc. 2). Znajdowały się one pod grubą korą fragmentu pnia pochodzącego z odziomkowej części strzały.

Drzewostan gospodarczy, w którym stwierdzono obecność larw ponurka Schneidera charakteryzował się niewielką ilością martwych drzew sosnowych. W ostatnim dziesięcioleciu systematycznie usuwano świeżo zamarłe lub jeszcze zamierające sosny, redukując tym samym bazę lęgową tego gatunku. Trwające w tym roku prace skupiały się przede wszystkim na usuwaniu żywych drzew, zmierzając do odnowienia powierzchni leśnej młodym pokoleniem drzew. Powyższe fakty jednoznacznie wskazują, że dalsze utrzymanie i zachowanie tej lokalnej populacji gatunku w drzewostanie gospodarczym staje się mocno zagrożone. Jedynym ratunkiem dla przetrwania populacji *B. schneideri* w tym kompleksie leśnym jest niedalekie sąsiedztwo rezerwatu przyrody Krępiec, który położony jest około 300 metrów od miejsca znalezienia larw tego gatunku. Warto nadmienić, że celem powołania rezerwatu była ochrona urozmaiconego fragmentu krajobrazu Puszczy Kozienickiej wraz z zachowaniem ponad 100-letnich drzewostanów sosnowych. Nieużytkowany od wielu lat obszar rezerwatu wobec sąsiadujących wokół, intensywnie gospodarowanych drzewostanów stanowi niewątpliwie refugium dla populacji wielu gatunków chrząszczy saproksylicznych, które do swego rozwoju potrzebują martwego drewna w różnych stopniach rozkładu.

PIŚMIENNICTWO

- BOHDAN A., BARTOS W., SMOLEJ A. 2021. Pierwsze stwierdzenie *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) w Puszczy Augustowskiej oraz *Boros schneideri* (Panzer, 1796) w Puszczy Rominckiej. *Wiadomości Entomologiczne*, **40** (3); online 9N: 3–4.
- BUCHHOLZ L., BIDAS M. 2012. Występowanie niektórych interesujących chrząszczy saproksylobiontycznych (Coleoptera) w Górach Świętokrzyskich i na Płaskowyżu Suchedniowskim. *Wiadomości Entomologiczne*, **31** (4): 289–295.
- BUCHHOLZ L., OLBRYCHT T., MELKE A. 2012. Występowanie *Boros schneideri* (Panzer, 1796) (Coleoptera: Boridae) w południowo-wschodniej Polsce. *Wiadomości Entomologiczne*, **31** (3): 207–209.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1987. Chrząszcze Coleoptera. Cucujoidea, część 3. Katalog Fauny Polski, **23**, 14: 1–309.
- CÁLIX M., ALEXANDER K.N.A., NIETO A., DODELIN B., SOLDATI F., TELNOV D., VAZQUEZ-ALBALATE X., ALEKSANDROWICZ O., AUDISIO P., ISTRATE P., JANSSON N., LEGAKIS A., LIBERTO A., MAKRISS C., MERKL O., MUGERWA PETERSSON R., SCHLAGHAMERSKY J., BOLOGNA M.A., BRUSTEL H., BUSE J., NOVÁK V., PUR CHART L. 2018. European Red List of Saproxylic Beetles. Brussels, Belgium: IUCN. <https://www.iucnredlist.org/resources/calix2018>
- ECKELT A., MÜLLER J., BENSE U., BRUSTEL H., BUSSLER H., CHITTARO Y., ČÍŽEK L., FREI A., HOLZER E., KADEJ M., KAHLEN M., KÖHLER F., MÖLLER G., MÜHLE H., SANCHEZ A., SCHAFFRATH U., SCHMIDL J., SMOLIS, A., SZALLIES A., NÉMETH T., WURST C., THORN S., HAUBO R., CHRISTENSEN B., SEIBOLD S. 2017. "Primeval forest relict beetles" of Central Europe: a set of 168 umbrella species for the protection of primeval forest remnants. *Journal of Insect Conservation*, **22**: 15–28.
- GUTOWSKI J.M., SUĆKO K. 2015. Ponurek Schneidera *Boros schneideri* (Panzer, 1796) (Coleoptera: Boridae) w Puszczy Augustowskiej. *Wiadomości Entomologiczne*, **34** (2): 66–68.
- GUTOWSKI J.M., SUĆKO K., BOROWSKI J., BYK A., GAZUREK T., GREŃ C., JĘDRYCKOWSKI W., KOMOSIŃSKI K., KONWERSKI S., KRÓLIK R., KUBISZ D., LASOŃ A., MAZUR M.A., MELKE A., MIŁKOWSKI M., MOKRZYCKI T., PLEWA R., RUTA R. 2024a. Interesting species of beetles (Coleoptera) in burnt part of the Augustów Forest (NE Poland). *Polish Journal of Entomology*, **93** (1): 23–62.
- GUTOWSKI J.M., SUĆKO K., LASOŃ A., BOROWSKI J., BYK A., GAZUREK T., GREŃ C., KOMOSIŃSKI K., KRÓLIK R., KUBISZ D., MAZUR M.A., MOKRZYCKI T., PLEWA R. 2024b. Chrząszcze (Coleoptera) Puszczy Knyszyńskiej. Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary. 741 ss.
- GUTOWSKI J.M., SUĆKO K., ZUB K., BOHDAN A. 2014. Habitat preferences of *Boros schneideri* (Coleoptera: Boridae) in the natural tree stands of the Białowieża Forest. *Journal of Insect Science*, **14** (276): 1–6.
- HORION A. 1951. Verzeichnis der Käfer Mitteleuropas (Deutschland, Österreich, Tschechoslovakei) mit kurzen faunistischen Angaben. 2. Abteilung: Clavicornia, Terebrantia, Heteromera, Lamellicornia, Phytophaga, Rhynchophora. Alfred Kernen Verlag, Stuttgart: 277–536.
- KUBISZ D. 2004. *Boros schneideri* (Panzer, 1796). (ss. 139–140) [W:] Z. GŁOWACIŃSKI, J. NOWACKI (red.): Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków – Poznań, Warszawa. 447 ss.
- IWAN D., KUBISZ D., TYKARSKI P. 2012. Coleoptera Poloniae: Tenebrionoidea (Tenebrionidae, Boridae). Critical checklist, distribution in Poland and meta-analysis. University of Warsaw – Faculty of Biology, Natura optima dux Foundation, Warszawa. **1**: 480 ss.
- JAWORSKI T., PLEWA R., TARWACKI G., SUĆKO K., HILSZCZAŃSKI J., HORÁK J. 2019. Ecologically similar saproxylic beetles depend on diversified deadwood resources: from habitat requirements to management implications. *Forest Ecology and Management*, **449**: 117462.
- KARPIŃSKI J.J. 1949. Materiały do bioekologii Puszczy Białowieskiej. Rozprawy i Sprawozdania Instytutu Badawczego Leśnictwa, **56**: 1–212.

- KINELSKI S., SZUJECKI A. 1959. Materiały do poznania chrząszczy (Coleoptera) fauny krajowej. Polskie Pismo Entomologiczne, **29** (1): 215–250.
- KUBISZ D. 2004. *Boros schneideri* (Panzer, 1796) Ponurek Scheidera. (ss. 139–140) [W:] Z. GŁOWACIŃSKI, J. NOWACKI (red.): Polska czerwona księga zwierząt – Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków – Poznań, 447 ss.
- LENTZ F.L. 1879. Catalog der Preussischen Käfer neu bearbeitet. Beitrag zur Naturkunde Preussens. Königsberg: W. Koch (commission publisher), 4: II + 64 ss.
- OLBRYCHT T., MELKE A., KUBERSKI Ł. 2015. Występowanie *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) i *Boros schneideri* (Panzer, 1796) (Coleoptera) w obszarach Natura 2000 „Bieszczady” (część wschodnia) i „Moczały”. Roczniki Bieszczadzkie, **23**: 189–197.
- OLBRYCHT T., KUCHARSKA-ŚWIERSZCZ M., TOMASIŁ Ł., FURGOŁ M., MELKE A. 2019. Pierwsze obserwacje zagłębka bruzdkowanego *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) i ponurka Schneidera *Boros schneideri* (Panzer, 1796) w Bieszczadzkim Parku Narodowym. Roczniki Bieszczadzkie, **27**: 325–331.
- PAWŁOWSKI J., KUBISZ D., MAZUR M. 2002. Coleoptera chrząszcze. (ss. 88–110) [W:] Z. GŁOWACIŃSKI (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków. 155 ss.
- PLEWA R., HILSZCZAŃSKI J., JAWORSKI T., SIERPIŃSKI A. 2014. Nowe i rzadko spotykane chrząszcze (Coleoptera) saproksyliczne wschodniej Polski. Wiadomości Entomologiczne, **33** (2): 85–96.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Dziennik Ustaw, Warszawa, dnia 28 grudnia 2016 r., poz. 2183.
- SZUJECKI A. 1958. Spostrzeżenia o faunie chrząszczy Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Zeszyty Naukowe SGGW, Seria Leśnictwo, Warszawa, **1**: 83–93.
- TELNOV D. 2020. Family Boridae C.G. Thomson, 1859. (s. 563) [W:] D. IWAN, I. LÖBL (red.): Catalogue of Palaearctic Coleoptera, Tenebrionoidea. Revised and Updated Second Edition. Volume 5. Brill, Leiden – Boston. XXIV + 945 ss.

Wpłynęło: 17 września 2025
Zaakceptowano: 1 grudnia 2025